

ZAŠTO AMERIKANCI NE POBEĐUJU

Antonio SEMA

Kardinalne greške američke komande i nova taktika pobunjenika. Ako šiiti zaista krenu u borbu, odnos snaga može da se promeni. Preokret u Faludži i propast kolaboracionista

*R*ETKA BRADICA, PONEKA REČ NA ARAPSKOM,

bez naočara za sunce. Prilikom pretresa kuća vrlo su ljubazni i drže se mudrog principa: »Ako želiš da uđeš, treba da pokucaš na vrata, a ne da rušiš zidove«. Ukratko, marinci su se vratili u Irak ubeđeni da su potpuno spremni za obračun sa gerilom.¹ Njihovi zapovednici bili su toliko ubeđeni da su razradili novu taktiku borbe protiv iračkih pobunjenika da su sebi dozvolili da kritikuju sirove metode pešadije, koja je pre njih pokušala da kontroliše Faludžu. U početku se činilo da sistem funkcioniše, ali je tokom jednog pretresa u sunitskom gradu iračka strana zapucala, marinci su odgovorili na vatru, pa je ponovo okrenut novi list. Prizori često kazuju više nego reči: na kontrolnim punktovima u Faludži sada su marinci sa naočarama za sunce i vučjacima na povocu. U arapskoj kolektivnoj svesti pas ne spada u omiljene životinje...

Promena ponašanja američkih vojnika jasno ukazuje na operativne teškoće kojima su izložene trupe u Iraku. Posle početne pobune u isključivo sunitskim zonama, one su sada suočene i sa nepredviđenim proširenjem sukoba na neke krajeve naseljene šiitima.

Koalicione snage pod američkim vodstvom suočile su se sa relativno novim tipom sukoba po prvi put u aprilu, kada je na scenu stupio naoružani pokret šiita koji je uspeo da prilično efikasno spoji oružanu i političku borbu i da pritom stekne široku podršku stanovništva. U početku, američki vojni aparat smelo se uhvatio u koštac sa novim izazovom. General Abizaid je kazao jasno i glasno: »Kao prvo, mi smo ovde došli da pobedimo. Kao drugo, svi moraju da shvate da na svetu ne postoji moćnija vojna sila od one koju su SAD spremile za Irak«. ² No, udar je bio zaista toliko žestok da je prisililo Amerikance na potpunu promenu vojne, a naročito političke strategije okupacije i borbe protiv pobunjenika.

¹ R. CHANDRASEKARAN, A. SHADID, »U. S. Targeted Fiery Cleric in Risky Move«, *The Washington Post*, 11/4/2004.

² J. F. BURNS, »As Fighting Rages, Insurgents in Iraq Kidnap 3 Japanese«, *The New York Times*, 9/4/2004.

Mnogi elementi ove jednačine su i dalje nepoznati, pa je stoga i svaka procena budućih zbivanja rezultat ličnog razmišljanja. Informacije o većini događaja znatnim delom potiču iz jednog izvora, najčešće američkog, pa samim tim nisu u potpunosti pouzdane. U svakom slučaju, raspoloživi podaci ukazuju da se situacija u Iraku drastično promenila. Uzrok toj promeni nije bio samo odgovor šiitskih jedinica predvođenih religioznim vođom Muktadom al Sadrom na neke američke provokacije već i niz drugih elemenata koji su uticali na situaciju na terenu.

Jedan od ključnih elemenata svakako je važna politička uloga koju je na sebe preuzela šiitska zajednica, koju nije zaplašila čitava serija atentata iz marta i aprila. Protesti iz januara u Basri i Bagdadu, na kojima se okupila ogromna masa ljudi, ogorčena (američkim) predlogom ustava, nedvojbeno su pokazali na koliko »divizija« može da računa šiitski »otac« Al Sistani. Posle tog iskazivanja vlastitog potencijala, šiitsku zajednicu je potreslo nekoliko atentata sumnjivog porekla: najpre je 5. februara Al Sistani izbegao atentat, a onda su 2. marta šiitski vernici stradali u Karbali i Bagdadu prilikom eksplozije najmanje pet bombi. Uprkos stotinama mrtvih i ranjenih, šiiti nisu usmerili svoj bes na sunite (kao što su se najverovatnije nadali atentatori), već su se odmah ustremili na okupacione snage, optužujući ih da nisu u stanju da garantuju bezbednost, a nisu izostale ni optužbe da su neposredni izvršioци atentata u dosluhu sa Izraelom. Potpuno isto bilo je i reagovanje na aprilsko krvoproliće u Basri, kada je poginulo 60 ljudi. Nespremnost šiita da krivca za napade potraže u sunitskim redovima još više dobija na značaju ako se ima u vidu neočekivana solidarnost šiita prema sunitskom narodu u Faludži, kao i činjenica da su tu solidarnost podstakli i kanalisali šiitski verski poglavari. Neke (zvanično nepotvrđene) indicije ukazuju da se u Faludži i nekim drugim gradovima šiiti bore rame uz rame sa sunitskim pobunjenicima.³

Potvrda otpora

Drugi, podjednako važan element predstavlja nastavak sunitskog otpora, kao i njegova izuzetna agresivnost. Naime, u februaru se na trenutak posumnjalo u operativnu sposobnost pobunjenika jer se broj poginulih (a naročito ranjenih) Amerikanaca gotovo prepolovio u odnosu na cifre iz januara. Najlogičnije objašnjenje za to, potvrđeno i razvojem događaja, jeste promena američke taktike. Broj jedinica koalicioniх snaga na terenu je znatno smanjen, ali je taj nedostatak nadomešten porastom učesća različitih ko-laboracionističkih formacija. U nekim slučajevima, kao na primer u Bagdadu, prisustvo savezničkih trupa je znatno smanjeno jer se došlo do zaključka da Amerikanci, umesto direktnog zalaganja u održavanju mira i bezbednosti, treba svoj napor da usmere na po-

³ Upor. J. GETTLEMAN, »At Word of U. S. Foray, a Baghdad Militia Erupts«, *The New York Times*, 7/4/2004 a upor. i J. GETTLEMAN, »Signs that Shiites and Sunnis Are Joining to Battle Americans«, *The New York*

držku akcijama kolaboracionističkih snaga u obračunu sa pobunjenicima. Stoga se broj američkih punktova u glavnom gradu Iraka sa dvedeset šest sveo na osam, od kojih su šest u predgrađu,⁴ dok su u drugim slučajevima, kao na primer u Faludži i Ramadi, u potpunosti napustili položaje u gradu i ulogorili se u njegovoj okolini.⁵

Odgovor pobunjenika na smanjeni broj savezničkih ciljeva po kojima bi mogli da djeluju bio je povećanje napada na iračke policajce i vojnike. Akcije protiv kolaboracionista svakako nisu neka novina, ali hronologija sukoba u februaru i martu pokazuje da je broj gerilskih napada na saradnike koalicionihi trupa drastično porastao, operacije su bile veoma žestoke, a došlo je i do upotrebe automobila-bombi.

Kada su u martu Amerikanci povećali učestalost svojih akcija, gotovo istog trena ponovo su otpočeli i napadi pobunjenika na njihove formacije. Zabeležen je porast broja ubijenih, a naročito ranjenih, pa je krajem meseca general Mark Kimit priznao da se prosečan broj napada pobunjenika povećao sa 20 na 26.⁶ Krajem aprila general je objavio i nove podatke iz kojih se vidi da se svakog dana dogodi između 37 i 42 napada.⁷

Dakle, prioritetna strateška činjenica je sledeća: američke akcije protiv pobunjenika još nisu uspele da skrše otpor sunita. Mesecima i mesecima taj sukob je poput magneta privlačio čitavu američku silu, koja se na kraju koncentrisala u Bagdadu i takozvanom Sunitskom trouglu. Paralelno s tim, koalicione trupe su na tu oblast usmerile i svoju obavestajnu aktivnost, kontrolu iz vazduha i stvaranje lokalne mreže. Postepeno je došlo do povlačenja iz oblasti naseljenih šitima, ako se izuzmu informacioni sistemi kojima upravljaju Englezi, a možda i Italijani.

Činjenica da su irački pobunjenici opstali, kao i agresivnost njihovih gerilskih akcija, potvrđuju prethodnu procenu da sunitski borci imaju izuzetno dobru operativnu sposobnost. I dalje im uspeva da pale američka borbena vozila, srušili su nekoliko helikoptera (izviđački helikopter *Kiowa*, nekoliko juršnih helikoptera tipa *Apache AH-64* i čudo tehnologije za prevoz specijalnih jedinica *MH-53 Pave Low*), a tu i tamo unište i poneki tenk *M1A1 Abrams*.

Novi podatak je da su pobunjeničke trupe u stanju da na odabrane ciljeve usmere brojne i dobro naoružane formacije. Jedan od prvih takvih napada odigrao su u februaru, kada je 30-50 pobunjenika napalo policijsku stanicu mitraljezima i minobacačima.⁸ Pre samog napada pobunjenici su podigli i nekoliko kontrolnih punktova u Faludži, oči-

⁴ M. R. GORDON, »Iraq Insurgencx Spreads, U. S. Finds More Foes and Fewer Friends, *The New York Times*, 9/4/2004.

⁵ D. FILKINS, »New Targets: Attackers Shift Their Sights to the Iraqis«, *The New York Times*, 13/1/2004.

⁶ »Iraqi Suicide Bombing Wounds 7 as Number of Daily Attacks Rise«, *Associated Press*, 31/3/2004.

⁷ M: FISHER, »Insurgents Rock Iraq, Speedboat Assaults Strike Oil Facilities. Unrest Spreads accoss Country with Rocket Attacks on Market, Troops; Dozens Killed, *The Gazette* (Montreal) 25/4/2004.

⁸ A. SHADID, »Insurgents Storm Two Posts in Iraq. Up to 23 Killed in Battle at Police Station«, *The Washington Post*, 15/2/2004.

to uz svesrdnu pomoć stanovništva.⁹ U aprilu broj takvih operacija se znatno povećao. Tako su 10. aprila desetine maskiranih pobunjenika po prvi put napali policijsku stanicu u sunitskom delu Bagdada.¹⁰ Nekoliko dana kasnije, 13. aprila, u Bakubi su napadnuta najmanje tri cilja, a u okršajima su učestvovala i američke trupe,¹¹ da bi se 18. aprila u Kusajbi, gradu na granici sa Sirijom, američki marinci više od 14 sati borili sa najmanje 300 pobunjenika.¹² Napade koji su se odigravali duž autoputeva često su izvodile jedinice od po 60 ljudi.¹³ Tendencija dejstvovanja u dobro organizovanim formacijama vidljiva je i u Faludži. Amerikanci upozoravaju da u ovom gradu ima barem 2.000 pobunjenika obučenih za borbu u jedinicama od 20-40 ljudi.¹⁴ U nekim akcijama u gradu učestvovalo je čak i po 50-100 ljudi,¹⁵ a nisu izostali ni gerilski napadi uz podršku minobacača, od kojih je, po rečima samih marinaca, izuzetno teško odbraniti se.

Protiv pobunjenika iz Faludže Amerikanci su koristili svo raspoloživo naoružanje: tešku artiljeriju, tenkove, jurišne helikoptere, »leteće topovnjače« *AC-130 spectre*, borbene avione koje upotrebljava avijacija *AV-8B harrier*, *F-15* i *F-16*, kao i mornaričke borbene avione *F-14* i *F-18*, bombe sa laserskim navođenjem.¹⁶ Grad je delimično ograđen peščanim zidom i bodljikavom žicom, njegovom spoljašnjom zonom stalno patroliraju marinci,¹⁷ ali pobunjenici ne odustaju od borbe.

Poslednji element koji treba naznačiti odnosi se na povećano televizijsko praćenje operacija koje izvode pobunjenici. Američka propaganda je dugo uspevala da na najmanju moguću meru svode informacije o broju napada pobunjenika, kao i o načinu na koji je pojedini napad izveden. Prenosile su se vesti samo o onim napadima u kojima je bilo ljudskih žrtava. Zbog toga je bio potpuno nepoznat¹⁸ podatak koji je u vojnom smislu reči i te kako značajan, da su pobunjenici sposobni da izvedu barem 150 napada nedeljno. Međutim, u poslednje vreme bilo je mnogo slučajeva da su se televizijski

⁹ M. FAM, »Rebels Attack Iraq Police«, *The Washington Times*, 15/2/2004.

¹⁰ J. STEELE, J. BURKE, M. BRIGHT, »Violence Erupts in Baghdad«, *The Guardian*, 11/4/2004.

¹¹ T. E. RICKS, »Insurgents Display New Sophistication«, *The Washington Post*, 14/4/2004.

¹² L. KEATH, »Bremer: Iraqis not Ready to Run Security«, *The Washington Post*, 19/4/2004

¹³ S. CHAN, W. BRANIGIN, »U. S. Military Seeks Additional Forces for Iraq«, *The Washington Post*, 12/4/2004.

¹⁴ T. SHANKER, J. KIFNER, »Suited to Guerrillas, a Dusty Town Poses Tricky Perils«, *The New York Times*, 25/4/2004.

¹⁵ P. CONSTABLE, »Falluja Violence Reveals Tenacity, Coordination of Iraqi Insurgency«, *The Washington Post*, 14/4/2004.

¹⁶ E. SCHMITT, »U. S. General at Falluja Warns a Full Attack Could Come Soon«, *The New York Times*, 22/4/2004. upor. i E. SCHMITT, T. SHANKER, »A Full Range of Technology is Applied to Bomb Falluja«, *The New York Times*, 30/4/2004.

¹⁷ R. CHANDERSKAN, R. WRIGHT, »In Two Sieges U.S. Finds Itself Shut out«, *The Washington Post*, 29/4/2004.

¹⁸ A. H. CORDESMAN, *Hostages, Murders and Desecrated Corpses: Iraqi Political and Psychological Warfare*, Center for Strategic and International Studies 11/4/2004.

snimatelji našli na licu mesta u neverovatno kratkom roku, kao kada su u Faludži na komadiće iskasapljeni četiri američka plaćenika ili kada je uhvaćen kamiondžija Hamil.

Od aprila su počeli i učestali napadi na konvoje (snimljeno je i uništavanje tenka *MIA1 Abrams* sa vojnicima koji izlaze iz zapaljenog vozila), kao i druge akcije koje su imale značajan psihološki i propagandni efekat. Događaji su zabeleženi gotovo uživo, pa američka kontrapropaganda nije imala vremena da reaguje, već je morala da se zadovolji uobičajenim napadima na *Al Džaziru* i druge arapske televizije.¹⁹ Italijanska televizija je preuzela nekoliko snimaka iz sunitskih izvora i 27. aprila ih prikazala u istom dnevniku.

Promena strateške slike

Najbolji prikaz situacije na terenu u aprilu najverovatnije je dao Majkl R. Gordon, specijalista za vojna pitanja, u članku koji je napisao za *New York Times*. Već u martu Amerikancima je bilo sve jasno: bilo je neophodno obučiti nove iračke snage za održavanje reda i bezbednosti i preneti na njih kontrolu nad iračkim gradovima, a svoju ulogu svesti na podršku tim snagama. Cilj je bio redukovanje američkog vojnog aparata, odnosno smanjenje broja vojnika u Iraku i ljudskih gubitaka. Namera je bila i da se deo suvereniteta prenese na novu iračku vladu. Širenje pobune, piše Gordon, »radikalno je izmenilo« američku stratešku jednačinu: godinu dana posle osvajanja Bagdada, Vašington se »sukobljava sa sve više neprijatelja, a ima sve manje pouzdanih saveznika.« Sada se pred koalicijom nalaze dva neposredna zadatka: pokoravanje sunitskog grada od najmanje 300.000 stanovnika i neutralisanje dobrovoljačkih jedinica radikalnog šiitskog verskog poglavara, a da se pri tom ne raskinu veze sa preostalim šiitskim stanovništvom.²⁰ Procene novinara, međutim, ne poklapaju se sa vojnim, barem kada su u pitanju izjave za javnost raznih američkih komandanata. Tako general Sančes i dalje govori o »odlučnim, preciznim i moćnim« borbenim aktivnostima, koje za cilj imaju da »identifikuju, izoluju i unište neprijatelja svaki put kada se sa njim nađu na bojnopolju.«²¹ Problem američkih snaga za borbu protiv pobunjenika da prepoznaju neprijatelja ne predstavlja ništa novo, ali se tome u aprilu pridodao još jedan, a to je da prepoznavanje neprijatelja nije uvek dovoljno da bi se on uništio. Dva najočiglednija primera su Faludža i gradovi pod kontrolom dobrovoljačkih Al Sadrovih jedinica. Tu se i dalje nastavlja sa opsadom, ali nikada ne dolazi do odlučnih napada. Ne postavlja se pitanje da li bi Amerikanci oružanim putem mogli da postignu pobedu u lokalnim sukobima, već kolika bi bila vojna i politička cena te pobede, naročito kada je reč o sunitskom gradu. Ako se

¹⁹ Upor. Ch. MARQUIS, »U. S. Protests Broadcasts by Arab Channels«, *The New York Times*, 29/4/2004.

²⁰ M. R. GORDON, »Iraq Insurgency Spreads, U. S. Finds more Foes and Fewer Friends«, cit.

²¹ R. McCARTHY, »Fundament Errors of Inflexible Army«, *The Guardian*, 13/4/2004.

oslonimo na američke podatke, na terenu se nalazi 2.500 - 3.000 marinaca i nekoliko kolaboracionističkih jedinica koje pretežno sačinjavaju bivši politički prognanici, nezaposleni vojnici i kurdski dobrovoljci. Ove trupe se već četiri nedelje bore sa 2.000 dobro naoružanih pobunjenika. Istina je da odnos napad-odbrana od 1,5:1 u gradskoj sredini nije garant pobeđe, ali je taktika držanja 2.000 pobunjenika u opsadi prilično zbunjujuća. Teško je shvatiti zašto marinci još nisu stupili u odlučnu akciju, nego su se okrenuli pregovorima i više puta dogovorili prekid vatre. Za sada (početak maja) pobunjenici s pravom mogu da se pohvale da su se oduprli aprilskim akcijama u kojima su učestvovala dva-tri američka bataljona, a da pri tome nisu prepustili kontrolu važnih delova Faludže.

Napadi na važne saobraćajnice

Jedna od strateških promena, o kojima štampa nije mnogo govorila, jesu napadi pobunjenika na američki logistički sistem na putevima. Najžešće se napadaju dva autoputa koji povezuju glavni grad sa poljoprivrednim zonama na jugu i sa dva grada, Faludžom i Ramadijem, na zapadu, a najžešće akcije odvijaju se na deonici od 40 km Autoputa 8 (sa šest traka) u blizini Abu Guraiba i deonice približno iste veličine na Autoputu 10, južno od Bagdada. Ova dva puta vijugaju oko gradova Mahmudija i Iskandrija, ali delom prolaze i kroz njih, pa se na tim deonicama saobraćaj odvija usporeno, što pruža odlične mogućnosti za napad.²² Sredinom aprila intenzitet napada na konvoje počeo je da zabrinjava američku komandu, a general Abizaid izjavio je da će posledice tih napada na svojoj koži najviše osetiti civilno stanovništvo.²³ Prvi odgovor Amerikanaca bio je da pojačaju pratnju konvoja, povećaju broj vojnika u kamionima i oklopnim vozilima *humvees*,²⁴ ali se napadi nisu zaustavili, pa je 17. aprila američka komanda blokirala civilni saobraćaj u pravcu Bagdada na te dve, strateški važne, saobraćajnice. Zabrana se odnosi na više od 360 km autoputeva koji povezuju irački glavni grad sa Turskom, Jordanom i Kuvajtom.²⁵ Alternativni putevi ne postoje budući da su tri mosta južno od Bagdada uništena (ili veoma oštećena), a kao što priznaje i *New York Times*, američke snage izgubile su kontrolu nad većim delom autoputa koji ide ka Jordanu, a prolazi kroz Faludžu i Abu Guraib. Prema drugim izvorima, neki od komandanata odlučili su da racionalizuju svoje rezerve, dok su neke od civilnih kompanija za snabdevanje vojne privremeno prekinule transport. Među tim kompanijama svakako je najznačajnija

²² S. CHAN, W. BRANIGIN, »U. S. Military Seeks Additional Forces for Iraq«, *The Washington Post*, 12/4/2004.

²³ I. FISHET, J. GETTLEMAN, »Missing G.I. Seen on Tape Provided by Iraqi Captors«, *The New York Times*, 29/4/2004.

²⁴ E. RICKS, R. CHANDRASEKARAN, »Shelling Kills 22 Prisoners in Iraq«, *The Washington Post* 12/4/2004.

²⁵ S. CHAN, »10 Gis Die in Attacks in Iraq«, *The Washington Post*, 19/4/2004.

»Kellogg Brown & Root«, koja američku vojsku snabdeva sa oko 40 odsto pijaće vode, hrane i goriva. *New York Times* navodi da je ova kompanija pretrpela 80 napada na svoje konvoje za manje od dve nedelje.²⁶

Šiitski faktor

Prema nekim analitičarima, intervencija šiita predstavlja novi faktor u američkoj strateškoj jednačini. Antoni Kordsman smatra da je pobuna sunita suviše slaba da bi mogla da donese pobedu Iračanima. Prema njegovom mišljenju, vreme radi za koaliciju i nikakva akcija sunita ne može da preokrene ishod borbe. No, sukob sa šiitima mogao bi da bude »vrlo problematičan«, jer bi po američku strategiju imao nesagledive posledice, među kojima su: gubitak konsenzusa šiitskog stanovništva po pitanju projekta američke obnove Iraka, propast kolaboracionističkog Vladajućeg veća kao vlade *ad interim* i mogućnost raskida veza sa prijateljski naklonjenim arapskim zamljama, kojih ionako svakim danom ima sve manje. No, svakako najveću opasnost predstavljala bi moguća saradnja šiita i sunita u borbi protiv Amerikanaca.²⁷

Naravno, celokupna slika je još složenija, jer ne možemo da previdimo (barem kada je reč o aprilu) da vojna pretnja ipak potiče od sunitskih pobunjenika. U svakom slučaju, šiitska kriza počinje 28. marta zatvaranjem nedeljnika *Al Havza*, poznatog po bliskim vezama sa Al Sadrom. Iz analize koju je napravio *Washington Post* jasno se vidi da su Amerikanci omanuli na planu ozbiljne strategije: izgleda da je pažnja civilnog administratora za Irak Pola Bremerera bila usmerena na akciju razoružavanja Al Sadrove milicije, čime bi se olakšalo razoružavanje drugih dobrovoljačkih formacija (ima ih više od trideset²⁸) na teritoriji Iraka.²⁹ Bremer nije računao na oružani odgovor šiita, te je smatrao da može da usmeri svoje trupe na gušenje pobune u Faludži, gde su marinci 26. marta likvidirali 15 pobunjenika. No, sunitski gerilci su uzvratili udarac već 31. marta, kada su četiri plaćenika, čije biografije nedvosmisleno ukazuju da je reč o tajnim agentima nekog specijalnog odeljenja, doslovno rastrgnuta na komadiće. Dakle, pobunjenici prihvataju bačenu rukavicu i veoma mudro nameću svoj ritam. Amerikanci nisu mogli da se uzdrže od reagovanja, rešili su da sprovedu odlučujući napad na Faludžu, ali su u međuvremenu Al Sadrovi ljudi, na koje su Amerikanci već duže vreme vršili pritisak, odlučili da se oglase, kako bi izbegli da ih Amerikanci uklone sa scene

²⁶ J. BURNS, I. FISHER, U. S. Closes Long Sections of 2 Routes to Baghdad, *The New York Times*, 18/4/2004.

²⁷ A. H. CORDESMAN, *Hostages, Murders and Desecrated Corpses: Iraqi Political and Psychological Warfare*, Center for Strategic and International Studies 11/4/2004.

²⁸ F. BOWERS, "Delicate Challenge of Taming Iraq's Militias", *The Christian Science Monitor*, 13/4/2004.

²⁹ Upor. A. SHADID, S. CHAN, "Protests Unleashed by Cleric Mark a New Front in War", *The Washington Post*, 5/4/2004.

I tajming šiita je zaista odličan. Al Sadrova milicija protestuje 31. marta ispred sedišta koalicionihi snaga u Bagdadu: šiiti marširaju nenaoružani, ali raspoređeni u vrste. Narednih dana usledile su nove demonstracije, da bi 3. aprila Amerikanci pokazali zube hapšenjem Al Sadrovog bliskog saradnika, šeika Jakubija. To dovodi do koncentrisanja šiitske milicije u blizini Nadžafa, u Kufi. U zoru 4. aprila započeli su sukobi na više lokacija da bi istog popodneva šiitska milicija preuzela kontrolu nad Kufom, Nadžafom, delom Nasirije i velikom bagdadskom četvrti, Sadr Sitijem. Nešto kasnije šiiti su napali američku patrolu u Bagdadu. Okršaji su bili žestoki, a administrator Bremer izjavljuje da je Al Sadr svojim nasiljem »prekoračio granicu« i da zbog toga neće proći nekažnjeno.³⁰ Uprkos američkim pretnjama, akcije šiita šire se po mnogim gradovima na jugu, oni učvršćuju svoje pozicije i u Bagdadu, a zauzimaju i svete gradove Karbalu i Nadžaf, koji za šiite imaju ogorman verski značaj (tom prilikom dolazi i do okršaja sa španskim trupama). Te gradove zauzeli su upravo u dane velikog verskog praznika *Arbaina*, koji privlači milione vernika. Tako su Al Sadrovi ljudi sebe zaštitili masom i samim tim sprečili američki odgovor u početnoj fazi preuzimanja vlasti na lokalnom nivou.

Narednih dana šiitska milicija je (na zahtev Amerikanaca) napustila državne ustanove i policijske stanice u Nadžafu, Karbali i Kufi, ali je zadržala kontrolu nad gradom.³¹ Situacija je i dalje neizvesna u Kufi, gde uz Al Sadrovu miliciju, takozvanu Mahdi armiju, postoje i dobrovoljačke jedinice, takozvane Badr brigade, kojim rukovodi SCIRI (Vrhovni savet islamske revolucije u Iraku). Ova proiranski nastrojena ogranizacija nikada se nije javno suprotstavila Amerikancima, a po svemu sudeći sluša direktive vrhovnog verskog poglavara šiita Al Sistanija.³²

Nije jasno koliko boraca oko sebe okuplja Muktada al Sadr, jer njegova naoružana milicija nije organizovana kao redovna vojska. Prema nekim izvorima, reč je o tri do deset hiljada izuzetno motivisanih ljudi, naoružanih automatskim puškama i minobacačima. Međutim, izgleda da postoje dva tipa boraca: jezgro (nekoliko stotina pripadnika), koje sačinjavaju odlično obučeni ljudi sposobni da organizuju jedinice i druga grupa, sačinjena od nekoliko hiljada (najverovatnije tri do šest hiljada) izuzetno motivisanih, ali očito nedovoljno obučanih naoružanih ljudi.³³ Pre aprila te formacije mogle su da se vide tokom verskih praznika kada su služile kao obezbeđenje, nekoliko puta sukobili su se i sa američkim trupama (u jednom takvom okršaju u oktobru poginula su dva američka vojnika), a učestvovali su i u akciji uništavanja jednog ciganskog sela, u kome je bilo

³⁰ R. CHANDRASEKARAN, A. SHADID, »U.S Targeted Fiery... cit.

³¹ R. CHANDRASEKARAN, S. CHAN, »Militia Withdraws at Key Iraqi Sites«, *The Washington Post*, 13/4/2004. Upor. i D. D. GRAY, »U.S. Deploys for Showdown with Cleric«, *The Associated Press*, 13/4/2004.

³² J. RISEN, »Account of Broad Shiite Revolt Contradicts White House Stand«, *The New York Times*, 8/4/2004. Upor. i J. H. CUSHMAN, »Surprise: Some Iraqi Gumen Have Held Their Fire«, *The New York Times*, 8/4/2004.

³³ T. SHANKER, »U. S. Prepares a Prolonged Drive to Suppress the Uprising in Iraq«, *The New York Times*,

otvoreno više javnih kuća.³⁴ U svakom slučaju, radi se o grupama koje su pogodnije za borbu u gradovima i političku kontrolu teritorije. One su obično dobro povezane sa lokalnim stanovništvom, a u stanju su da značajno utiču na političku stabilnost u određenim gradovima, kao i u nekim delovima Bagdada. Istina je da šiitske snage, prilikom svog dejstva, nisu naišle na bog zna kakav otpor Iračana, jer su im se mnogi policajci ili pridružili ili odlučili da ni na koji način ne ometaju njihove akcije. Okupacione snage su, međutim, reagovale: u Nasiriji italijanske trupe (uz podršku bornih kola *centauro* sa topovima kalibra 105 mm) ponovo su preuzele mostove koje su držali šiitski aktivisti, Englezi su u Amari i u drugim mestima uspešno odbili napade, dok su bugarske i poljske jedinice imale više okršaja sa šiitima.³⁵

U svim tim sukobima šiiti su pretrpeli ozbiljne gubitke i nisu uspeli da potisnu saveznike, osim u Kutu, gde je minobacački napad zaplašio ukrajinske trupe (1.650 ljudi) koje su se povukle prepuštajući grad napadačima.³⁶ No, tada je oko hiljadu američkih vojnika intervenisalo i ponovo zauzelo Kut.³⁷ Savezničke trupe od oko 15.000 vojnika nisu uspele da spreče šiitsku pobunu, ali su značajno zaustavile njeno širenje. Sve to potvrđuje da stvarna opasnost koja pretila od šiita (barem za sad) nije vojne, već političko-vojne prirode. Naomi Klajn je to nazvala šiitskom intifadom, obrazloživši da je Bremer, kada je reč o bezbednosti, ostavio vakuum koji je šiitska milicija iskoristila i popunila.³⁸

Kolaboracionističke snage

Treći veoma važan element jeste nepouzdanost različitih kolaboracionističkih snaga. Američki pokušaj da »vijetnamizuju« svoje domaće saradnike u borbi protiv pobunjenika nije uspeo: kolaboracionisti se ne bore ili pak saraduju sa šiitima, što je samo potvrda da se dobrovoljci prijavljuju u različite jedinice jedino zato što nemaju drugi posao. Veoma je značajno to što su šiitski verski poglavari, usred februarskih i martovskih napada automobilima-bombama na kasarne i policijske stanice, apelovali da se prestane sa takvom vrstom napada. Možda je nekim šiitima već tada bilo jasno kakvi vetrovi duvaju i kakvu će ulogu odigrati neke od kolaboracionističkih jedinica. Prema nekim izvorima, od 20 do 25 odsto kolaboracionističkih jedinica priključilo bi se pobunjenicima ili ne bi obavilo svoju dužnost.³⁹

³⁴ R. CHANDRASEKARAN, A. SHADID, »U. S. Targeted Fiery...cit. Upor. i A.Shadid, »In a Gypsy Village's Fate, an Image of Iraq's Future, *The Washington Post*, 3/4/2004.

³⁵ A. SHADID, »U. S. Forces Take Heavy Losses as Violence Spreads Across Iraq, *The Washington Post*, 7/4/2004.

³⁶ P. BAKER, »Pressure for Troop Pullout Builds as Mission Turns Deadly, *The Washington Post*, 13/4/2004.

³⁷ K. VICK, S. CHAN, »U. S Troops Battle to Retake Cities«, *The Washington Post*, 10/4/2004.

³⁸ N. KLEIN, »An Iraqi Intifada«, *The Guardian*, 12/4/2004.

³⁹ T. E. RICKS, »Iraqi Battalion Refuses to "Fight Iraqis", *The Washington Post*, 11/4/2004.

Za Amerikance najbolnji slučaj svakako je odbijanje vojnika II bataljona takozvane Nove iračke vojske da interveniše u Faludži. Tokom svečanosti povodom završetka obuke te jedinice, 6. januara, general Sančes je veličao te vojnike koji, su po njemu, bili »izuzetno gordi, izuzetno zainteresovani«, dok se ministar odbrane Donald Ramsfeld u Vašingtonu oglasio rečima da su oni ključni element budućnosti Iraka.⁴⁰ No, 5. aprila, kada je po prvi put trebalo da stupi u vojnu akciju u Faludži, rame uz rame sa marincima, ceo bataljon (620 ljudi) odbio je da se bori protiv svojih sunarodnika.⁴¹ Nešto manje jasno bilo je ponašanje 36. brigade jedinice *Iraqi Civil Defense Corps* (kolaboracionistička jedinica zadužena za patroliranje putevima i prikupljanje informacija).⁴² Ta brigada imala je negde oko 340 ljudi, mahom bivših vojnika redovne iračke vojske, kao i bivših kurdskih *peshmerga*. Prema nekim izvorima, oko dvesta pripadnika ove formacije odbilo je da interveniše u Faludži, pa su zbog toga završili u zatvoru.⁴³ Poznat je i slučaj (a veruje se da ih je bilo više) da su ljudi u uniformama policije isporučili oružje braniocima Faludže.⁴⁴

Situacija sa policijskim snagama (oko 77.000 ljudi) i *Iraqi Civil Defense Corps* (oko 40.000 ljudi⁴⁵) izuzetno je složena. I ove formacije su više puta odbile da se sukobe sa Al Sadrovom milicijom.⁴⁶ Razlozi za takvo ponašanje možda nisu isključivo politički. *Financial Times* tvrdi da policija nije dobro obučena i ne poseduje teško naoružanje, pancir košulje i radio-vezu, a mržnja stanovništva prema pripadnicima policije je tolika da oni ponekad patroliraju pokrivenog lica.⁴⁷ General Abizaid je javno ispoljio svoje negodovanje⁴⁸ zbog oskudnog operativnog učinka kolaboracionističkih snaga. On je ukazao na neophodnost angažovanja novih američkih jedinica⁴⁹ i zatražio barem dve nove brigade.⁵⁰ Gotovo istovremeno oglasio se i general Kimit koji je istakao da je kolaboracionistička policija od suštinske važnosti za američku strategiju, jer strateški uspeh operacija zavisi od toga da li će domaći saradnici uspeti da kontrolišu teritoriju koja je odu-

⁴⁰ L. KEATH, "Bremer: Iraqis not Ready to Run Security", *The Washington Post*, 19/4/2004.

⁴¹ T. E. RICKS, "Iraqi Battalion Refuses to 'Fight Iraqis'", cit.

⁴² Upor. E. SCHMITT, T. SHAKER, »Training Skills of U. S. General Sought after Poor Performance by Some Iraqi Forces, *The New York Times*, 15/4/2004.

⁴³ U. S. holding 200 Iraqi 'Mutineers', *Reuters*, 18/4/2004.

⁴⁴ P. CONSTABLE, »Trapped at Home with Hope, Fear, *The Washington Post*, 20/4/2004.

⁴⁵ Upor. E. SCHMITT, T. SHAKER, »Training Skills of U.S. General Sought after Poor Performance by Some Iraqi Dorces«, *The Washington Post*, 15/4/2004.

⁴⁶ B. GRAHAM »Iraqi Security Forces Fall Short, Generals Say, *The Washington Post*, 13/4/2004.

⁴⁷ N. PELHAM, J. DRUMMOND, »Baghdad Police Refuse to Fight Coalition Enemies, *The Financial Times*, 13/4/2004.

⁴⁸ E. SCHMITT, »Troops in Iraq Strain to Hold Lines of Supply, *The New York Times*, 14/4/2004.

⁴⁹ S. CHAN, W. BRANIGIN, »U. S. Military Seeks Additional Forces for Iraq, *The New York Times*, 12/4/2004.

⁵⁰ J. F. BURNS, K. SEMPLE, »Seven U. S. Civilian Contract Workers Missing in Iraq« *The New York Times*,

zeta snagama otpora.⁵¹ O poteškoćama saradnje sa kolaboracionistima govorio je čak i predsednik Buš.⁵²

Završna zapazanja

U aprilu američke snage za borbu protiv pobunjenika morale su da prošire polje delovanja i samim tim bile su prisiljene da razrede svoje snage, kako bi mogle da se uhvate u koštac sa različitim neprijateljima. S jedne strane, i dalje se nastavljaju akcije sunitskih pobunjenika, koji naizgled nemaju političko rukovodstvo, iako je deo pobornika otpora, malo-pomalo, počeo da izlazi u javnost i preuzima na sebe pregovore o taocima ili primirju u Faludži. S druge strane, pak, nalaze se naoružane šiitske jedinice, čije su vođe poznate i čija se milicija bez ikakvih problema javno pokazuje. Iako predstavljaju samo jednu frakciju u čitavom nizu političkih i vojnih formacija šiita, brzina kojom su osvojili čitave gradove jasno pokazuje, onima koji to treba da vide, kakav je stvaran odnos snaga u Iraku. Jasno je i da američke trupe koje se u ovom trenutku nalaze u Iraku ne bi bile dovoljne da se odupru otporu svih šiita.

Izgleda da ne postoji jasan plan za borbu protiv pobunjenika: možda se Vašington nada da će uspeti da upravlja iračkom krizom tako što će likvidirati sunitsku pobunu, a da se pri tom ne obruka pred šiitima. *Defense Intelligence Agency (DIA)* izradila je u vezi sa tim izveštaj u kome se na novi način tumači ovaj ilegalni pokret. Prema tom izveštaju bivša obaveštajna služba, preciznije odeljenje M-14 (*Special Operations and Antiterrorism Branch*) izradilo je takozvani *Challenge Project*, zamišljeni plan započinjanja gerilskih akcija sa prilično fleksibilnim sistemom nadzora, što omogućuje manjim formacijama da bez problema funkcionišu uprkos nedostatku centralne komande. Da bi se bolje vrednovala ozbiljnost ove studije, neophodno je naglasiti da je istraživanje koje je obavila DIA i koje je predata 26. marta zapravo imalo zadatak da odgovori na osnovno pitanje: »Ko je neprijatelj?«. ⁵³ No, neprijatelj je već iskazao logiku svoje strategije. Godinu dana ranije, 6. aprila, u *Iraqi Resistance Report* objavljen je članak Nabile Harba, koji danas svakako treba ponovo pročitati ukoliko želimo da pred sobom imamo jasniju situaciju o strateškoj perspektivi pobunjenika. Poraz u konvencionalnom ratu bio je ne-
minovan ako se ima u vidu ogromna razlika u vojnom potencijalu dve zemlje. Zbog toga snage otpora žele da usmere rat u unutrašnjost okupirane iračke teritorije, gde treba da otpočne otpor protiv anglo-američkih snaga budući da tamo Amerikanci nisu u

⁵¹ C. HAUSER, »Ready or not, Help from New Iraqi Forces is Vital, U. S. Military Says, *The New York Times*, 12/4/2004.

⁵² D. MILBANK, M. ALLEN, »Bush Acknowledges 'Tough' Weeks, Signals Intent to Bolster Iraq Force', *The Washington Post*, 14/4/2004.

⁵³ T. SHANKER, Hussein's Agents are Behind Attacks in Iraq, Pentagon Finds, *The New York Times*, 29/6/2004.

prednosti. U tom strateškom kontekstu faktor vremena je drugačiji nego u konvencionalnom sukobu, te zato snage otpora računaju na dugi, iscrpljujući rat, kako bi izmori- le neprijatelja i ubedile SAD da Iračani ne mogu da budu poraženi.⁵⁴

Godinu dana kasnije čini nam se da možemo da kažemo da je perspektiva strategije iračkog otpora (do sada) u stvarnosti dala bolje rezultate od očekivanih, dok su, naprotiv tome, Amerikanci morali da izvrše reviziju gotovo svih svojih planova.

Posebno treba istaći propast plana smanjenja američkog kontingenta u Iraku na 115.000 ljudi. Pentagon je morao da zadrži gotovo 20.000 ljudi koji su bili spremni za povratak kući, a traži i slanje novih jedinica (najmanje dve brigade) zbog novonastale situacije. Propao je i plan upotrebe lakog naoružanja (oklopna vozila *humwees* sa dodatnom zaštitom) za čisto kolonijalne operacije, pa se ponovo koristi teško naoružanje.⁵⁵ O tome je pisao i *New York Times* u jednom uvodniku, u kome je kritikovao Pentagon zbog iluzija o načinu obračunavanja sa pobunjenicima.⁵⁶ Propala je i hipoteza da će obračun sa pobunjenicima biti prepušten kolaboracionističkim snagama. I sam administrator Bremer morao je, 18. aprila, da prizna činjenično stanje i da izjavi da posle 30. juna iračke snage bezbednosti neće biti u stanju da čuvaju Irak.⁵⁷ Tako je čišćenje baatovskih elemenata zaboravljeno, pa se predviđa da će se u te službe vratiti civilni i vojni funkcioneri bivšeg režima, što će neki šiitski kolaboracionisti, pre svega Ahmed Čalabi, dočekati na nož,⁵⁸ izazvaće se i nezadovoljstvo šiitskog stanovništva. Tako je u Faludži već osnovana specijalna kolaboracionistička policija, takozvana *Falluja Protective Army*, sa oko 1.100 pripadnika (sunita) pod komandom iračkog generala Saliha⁵⁹ (koji je posle nekoliko dana smenjen jer su ga Amerikanci smatrali nepouzdanim). Ova formacija je trebalo da se bori uz marince, naravno pod njihovom komandom, a čak je predviđeno, ako pri- mirje potraje, da na sebe preuzme kontrolu nad pobunjenim gradom.

Irak nije novi Vijetnam; u to nema sumnje. No američka okupacija Mesopotamije sve više liči na krvavi promašaj koji može da ima teške posledice ne samo po Sjedinjene Američke Države već i po one koji su poverovali da sede za stolom pobjednika.

(Prevela Mirela Radosavljević)

⁵⁴ N. HARB, »Taking the Iraqi Resistance to a New Dimension, Iraqi Resistance Report IV, *The Free Arab Voice*, 6/4/2004.

⁵⁵ R. BURNS, »Tanks Sought to Protect Soldiers in Iraq«, *The Washington Post*, 28/4/2004. Upor. i E. SCHMITT, »U. S. Forces Rush to Send Tanks to Iraq«, *The New York Times*, 29/4/2004.

⁵⁶ »Troops Without Armor in Iraq«, *The New York Times*, 29/6/2004.

⁵⁷ L. KEATH, »Bremer: Iraqis not Ready to Run Security, *The Washington Post*, 19/4/2004.

⁵⁸ E. POSNER, »Bringing back the Baathists«, *The New York Times*, 28/4/2004.

⁵⁹ G. WRIGHT, »U. S. Forces to Pull out of Falluja«, *The Guardian*, 29/4/2004. Oficiri koji komanduju jedinicom saraduju sa Amerikancima od prestanka ratnih dejstava (a možda i pre nego što su ona otpočela...). Njen kurikulum nije bog zna kako impresivan, a oni koji poznaju generala Saliha opisuju ga kao oportunistu. Up. i R. CHANDRASEKARAN, S. WILSON, »Marines Start Falluja Withdrawal Embrace of Hussein's Former Generals Marks Major Shift in U. S. Strategy«, *The Washington Post*, 1/5/2004.